

PETRU REZUȘ ȘI FOLCLORUL LITERAR BUCOVINEAN

SERGIU CRĂCIUN*

Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava

E-mail: scraciun37@yahoo.com

Petru Rezuș and the Literary Folklore of Bukovina

(Abstract)**

Literary folklore in Bukovina represents an important segment for the development and evolution of ethnographic culture in Romania, especially through several important folklore collectors in this area, one of them being Petru Rezuș. Along with his predecessors and contemporaries, the theologian from Suceava, with in-depth studies at Chernivtsi, realized in a modern manner a corpus of folk texts of epic and folk lyric (including legends, stories, songs and ballads) from the Rădăuți region and its surrounding area. Having his teacher Leca Morariu, another famous Bukovinian folklorist, as a mentor and role model, Petru Rezuș learned not only the techniques of the collection of folk material, but he improved and personalized his working style, in terms of bringing together the collected popular texts. Petru Rezuș is especially distinguished by the multitude of the collected folk texts, which offer, both in content and structure, a special discourse, with various and numerous Romanian mythological symbols. In this paper, we aim to briefly present the most significant aspects regarding the theme of the collected folk texts but especially, highlighting some mythological and anthropological symbols, which beautify the Bukovinian folk discourse. At the same time, the analysis of the texts, relevant to the topic of the report, aims to identify and present symbolic characters for the history and evolution of the Bukovinian literary folklore. As for the bibliography used for the elaboration of the scientific content of the material, several specialized works dedicated to the folklorists of Bukovina can be listed, such as: *The Encyclopedia of Bukovina*, coordinated by Emil Satco, the *History of Romanian Literature in Bukovina, 1775–1918*, by Constantin Loghin, but also a series of press articles on the subject. The corpus of texts collected by Petru Rezuș is representative for the literary folklore in Bukovina.

Keywords: Petru Rezuș, Bukovina, folklore, speech, symbol, mythology.

(Rezumat)

Folclorul literar din Bucovina reprezintă un segment important pentru dezvoltarea și evoluția culturii etnografice din România, în special prin cățiva

* Doctorand, Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava.

** Traducere: Sergiu Crăciun.

colecționari importanți de folclor din această zonă, unul dintre ei fiind Petru Rezuș. Alături de predecesorii și contemporanii săi, teologul de la Suceava, cu studii aprofundate la Cernăuți, a realizat într-o manieră modernă un corpus de texte folclorice de lirică epică și populară (inclusiv legende, povești, snoave, cântece și balade) din regiunea Rădăuți și din împrejurimi. Avându-l ca mentor și model pe profesorul său, Leca Morariu, un alt folclorist bucovinean celebru, Petru Rezuș a învățat nu numai tehnicile de culegere a materialului popular, ci și-a îmbunătățit și personalizat stilul de lucru, în ceea ce privește reunirea textelor populare colectate. Petru Rezuș se remarcă în mod deosebit prin multitudinea textelor populare culese, care oferă, atât în conținut, cât și în structură, un discurs special, cu diverse și numeroase simboluri mitologice românești. În această lucrare, ne propunem să prezentăm, pe scurt, cele mai semnificative aspecte privind tema textelor populare colectate, dar mai ales, evidențiind unele simboluri mitologice și antropologice, care înfrumusețază discursul popular bucovinean. În același timp, analiza textelor relevante pentru subiectul ales își propune să identifice și să prezinte personaje simbolice pentru istoria și evoluția folclorului literar bucovinean. În ceea ce privește bibliografia utilizată pentru elaborarea conținutului științific al articolului, pot fi enumerate mai multe lucrări de specialitate dedicate folclorului bucovinean, cum ar fi: *Enciclopedia Bucovinei*, coordonată de Emil Satco, *Istoria literaturii române din Bucovina, 1775–1918*, de Constantin Loghin, dar și o serie de articole de presă. Corpusul de texte culese de Petru Rezuș este reprezentativ pentru folclorul literar din Bucovina.

Cuvinte-cheie: Petru Rezuș, Bucovina, folclor, limbaj, simbol, mitologie.

Folclorul literar din Bucovina reprezintă un segment important pentru dezvoltarea și evoluția culturii etnografice din România, mai ales prin intermediul direct sau indirect al unor culegători de seamă din această zonă, unul dintre aceștia fiind Petru Rezuș. Alături de predecesorii și contemporanii săi, teologul de la Suceava, cu studii superioare la Cernăuți, propune, într-o manieră modernă, un corpus de texte folclorice de epică și lirică populară (cuprinzând legende, povestiri, snoave, cântece și balade), o selecție de literatură populară care să evidențieze o serie de caracteristici specifice mentalului colectiv din regiunea Rădăuți și zona limitrofă a acesteia. Avându-l mentor și model pe profesorul său, Leca Morariu, un alt renumit folclorist bucovinean, Petru Rezuș va învăța nu numai tehnicile ce stau la baza culegerii materialului folcloric, ci mai ales perfecționarea și personalizarea unui stil de lucru, în ceea ce privește punerea laolaltă a textelor populare culese. Pe lângă preocupările de scriitor, monograf și teolog, Petru Rezuș se remarcă în special și prin multitudinea textelor populare culese, care oferă, atât prin conținut, cât și prin structură, un discurs aparte, cu diverse și numeroase simboluri mitologice. În lucrarea de față ne propunem să prezentăm aspecte semnificative, definitorii, cu privire la: epica populară culeasă, tematica acesteia, dar, mai ales, evidențierea unor simboluri mitologice.

Născut în Rădăuți, județul Suceava, Petru Rezuș (1913–1995), parcurge, în drumul său de filolog, o serie de etape semnificative în procesul de formare și devenire. Cele mai importante sunt studiile liceale din cadrul Seminarului de la Suceava, unde a fost ghidat și îndrumat de către profesorul și folcloristul Leca Morariu, apoi cele superioare, la Facultatea de Teologie și Seminarul pedagogic universitar de Litere și Filozofie, la Cernăuți, în perioada 1931–1935. Anul 1937 îi aduce lui Petru Rezuș titlul de doctor în teologie (*magna cum laude*), obținut în

cadrul aceleiași universități. Tema tezei de doctorat viza *Dezvoltarea dogmatică*, al cărei coordonator i-a fost profesorul și prietenul Vasile Loichița. Fiind îndrumat de un mare folclorist bucovinean și având studii filologice la Cernăuți, activitatea bibliografică, culturală, folclorică și didactică (profesor suplinitor de limba și literatura latină la Caransebeș în perioada 1939–1942, aici inițiind și conducând revista „Altarul Banatului”, 1944–1947), așa cum arată Iordan Datcu în lucrarea de referință, *Dicționarul folcloriștilor*¹. Totodată, activitatea lui Petru Rezuș va fi una variată și bogată: a scris versuri; a elaborat studii temeinice și de specialitate în domeniul teologiei (*Axiologia ortodoxă, Curs de teologie fundamentală*²); a scris monografia *Istoria orașului Rădăuți*³; a fost culegător de literatură populară în special din zona Bucovinei, ținuturile Sucevei.

Petru Rezuș debutează în almanahul *Cincizeci de ani de existență* de la Cernăuți, în anul 1935⁴. Versurile apar în volume precum: *Poeme* (1973), *La vaduri de vreme* (1974) și *Trecere înaltă* (1976), unde nu lipsesc accente ale liricii populare bucovinene, așa cum subliniază Marian Popa, în *Dicționarul de literatură română contemporană*, astfel: „Poetul este un elegiac, sentimentele și distincția proprie proiectându-se asupra lumii; tradițiile liricii bucovinene sunt prezente prin cadru și stare sufletească, iar versul clasic curge calm și elegant”⁵.

„Cuvântul înainte”, realizat de însuși folcloristul Petru Rezuș, în cadrul ediției selective de texte folclorice *Dochița Împărățița. Basme și poezii populare din Țara de Sus*⁶, pune în evidență câteva aspecte notabile despre preocuparea și, mai ales, maniera de lucru a culegătorului bucovinean. Datele contextual-istorice prezentate de Petru Rezuș vin să completeze puținele informații regăsite lapidar în unele lucrări de specialitate, dicționare, articole. Nu există un volum de sine stătător, dedicat scriitorului și folcloristului bucovinean. Potrivit propriilor consemnări, anul 1931 reprezintă începutul activității sale, concretizate în elaborarea unui volum de folclor, acesta fiind îndrumat în perioada studenției de profesorul și mentorul său Leca Morariu, în calitate de coordonator direct al Seminarului de limba și literatura română din Suceava. Un moment semnificativ din activitatea lui Petru Rezuș este alegerea sa ca membru activ al Institutului de Etnografie și Folclor, în anul 1944.

Elaborarea și redactarea materialului folcloric reprezintă o cercetare complexă, în spatele căreia s-a aflat și Leca Morariu, considerat de Petru Rezuș principalul model, într-o etapă în care teologul de la Suceava învață modul în

¹ Iordan Datcu, S. C. Stroescu, *Dicționarul folcloriștilor: folclor literar românesc*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979, pp. 372–373.

² Petru Rezuș, *Curs de teologie fundamentală*, Editura Tipografiei Diecezane, Caransebeș, 1942.

³ Idem, *Contribuții la istoria orașului Rădăuți (până la 1918)*, Editura Litera, București, 1975.

⁴ *Cincizeci de ani de existență: 1884–1934*, Almanah cultural, Academia Ortodoxă, Cernăuți, 1935.

⁵ Marian Popa, *Dicționar de literatură română contemporană*, ediția a II-a, revizuită și adăugită, București, Editura Albatros, 1977, p. 474.

⁶ Petru Rezuș, *Dochița Împărățița. Basme și poezii populare din Țara-de-Sus*, București, Editura Minerva, 1972, pp. 7–10.

care erau constituite textele populare, pentru ca mai apoi să adopte propriul stil, în funcție de circumstanțele întâlnite pe parcursul călătoriilor sale folclorice. De altfel, cuvintele lui Petru Rezuș sunt grăitoare: „Metodologic, la început, m-am condus după criteriile sale [ale lui Leca Morariu – n.n.], ținând seama de materialul folcloric publicat de el în revistele pe care le conducea, cum și de cel din colecția de povești *De la noi. Povești, poezii și cimilituri populare*”⁷. Implicarea în culegerea textelor populare îl determină să recurgă la metode temeinice de elaborare, pentru ca rezultatele și feedback-ul din partea informatorilor să fie pe măsura așteptărilor, așa cum însuși Petru Rezuș o arată. „Urmăream, [pe de o parte], pe cât se putea, autenticitatea integrală, proprie creatorului popular”⁸, iar pe de altă parte, „mi-am pregătit, ca alți folcloriști, caietul și creioanele ascuțite și i-am cercetat pe la casele lor, la timp potrivit, pe cei cunoscuți de mine că au dar”⁹.

Cu patru ani înainte de publicarea volumului *Tei-Legănat* (1975) al lui Mihai Lupescu, apare și culegerea de folclor *Dochița Împărătița. Basme și poezii populare din Țara de Sus*, o selecție de texte populare bucovinene, culese de Petru Rezuș pe parcursul a 38 de ani, după cum el însuși mărturisește: „material folcloric inedit” a fost „cules din anul 1931, până în anul 1969”¹⁰, din Rădăuți și zonele limitrofe. Cartea cuprinde texte literare populare, aparținând unor specii diferite: 28 de povești, șapte legende, 19 snoave și peste 30 de texte din lirica populară bucovineană. Textele epice populare sunt numeroase și propun un discurs variat, în care se regăsesc elemente fantastice, legendare și istorice, în care mitologia și elementele simbolice ocupă un rol semnificativ.

Basmele fantastice culese de Petru Rezuș includ o simbolistică aparte la nivelul obiectelor și ființelor invocate în discursul popular epic, păstrând culoarea locală la nivel artistic și stilistic, precum și aspecte definitorii cu privire la specificul tradițional bucovinean. Situat târziu în evoluția literaturii populare bucovinene (secolul al XX-lea), textele populare, îngrijite și propuse de Petru Rezuș sunt astfel elaborate încât să fie accesibile atât unui public avizat, cât și celui pasionat de lectura basmelor regionale și nu numai. Totuși, este de remarcat faptul că limbajul regional și arhaic nu este eliminat din textele culese, ci dimpotrivă, elementele de originalitate rămân, astfel încât caracterul oral să fie bine conservat și dus mai departe. De pildă, iată o serie de termeni care contribuie la păstrarea specificului local: „aieste”, „hodină”, „becisnic” (descriind unul dintre personajele povestirii), „puie”, „tidva”, „Hei, bre oameni buni și țară, da ce mama focului îi buclucul de afară?”¹¹ etc. În general, sunt respectate caracteristicile basmelor fantastice clasice, atât la nivelul structurii, cât și la cel al conținutului, utilizarea mărcilor specifice, în incipitul povestirilor, pe parcurs și la finalul acestora.

⁷ Petru Rezuș, „Cuvânt înainte”, în *Dochița Împărătița. Basme și poezii populare din Țara-de-Sus*, București, Editura Minerva, 1972, p. 7.

⁸ *Ibidem*, p. 8.

⁹ *Ibidem*, pp. 8–9.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*, pp. 38–39.

Însă este vizibilă inserarea unor formule distincte ale tonului personal, care atrag prin simplitatea limbajului folosit, dar care au rolul conectării cititorului atât cu textul, cât mai ales cu lumea (sacră și profană, reală și mitologică) spre care invită naratorul: „Cică odată se ticăloșiseră bărbații dintr-o împărăție de la soare-răsare. Care o fi acea împărăție nu se poate ști”¹² (în povestea fantastică *Dochița-Împărătița*). Finalul povestirii este lung, cuprinzând vreo zece rânduri, în care povestitorul prezintă aproape în detaliu nunta feciorului Ionel tras prin inel cu Dochița-Împărătița: „Iară eu am fost la nunta Dochiței”, tot aici, indicând și sursa acestei povești. În *Solomonărița*, primele cuvinte stau sub semnul trecutului îndepărtat pe pământ: „Apoi multe au mai fost odată pe pământul acesta și multe sunt și de povestit”¹³. Forma adverbială „apoi” din incipitul basmului este foarte des utilizată de oamenii de prin satele bucovinene în diferite contexte și forme de comunicare. Implicarea povestitorului în evenimentele relatate este remarcabilă și contribuie la fructificarea discursului oral, specific folclorului literar bucovinean, așa cum se poate deduce din formula de încheiere a aceluiași basm *Solomonărița*: „Iară eu v-am povestit ce-am știut și-i de crezut, c-așa întâmplări au fost pe lume odată și le-au purtat oamenii cu dânșii până la noi și le-or purta până-n vremea de apoi”¹⁴.

Un alt aspect care pune în evidență autenticitatea basmelor culese și care nu trădează stitlul textelor culese sau a culegătorului însuși este prezența și rolul personajului-erou, care, de data aceasta, nu mai este un bărbat, un fecior, ci o fată, uneori venită din familie modestă sau, mai rar, dintr-una nobilă. Practic, eroii-feciori sunt înlocuiți, în unele povești, cu eroinele-fecioare, după cum se poate vedea în două dintre poveștile fantastice, reprezentative pentru discursul simbolistic și mitologic, supus analizei de față: *Dochița-Împărătița* (culeasă de la Hîncu Domnica, gospodină din Rădăuți, în anul 1931) și *Solomonărița* (culeasă de la Ungureanu Vasile, student din Gălănești, județul Suceava, 1932)¹⁵.

În povestea fantastică *Dochița-Împărătița*, care dă și titlul întregului volum, Dochița este fata unui împărat leneș, ce nu mai dorește să meargă în război și să se lupte cu zmeii. De altfel, același lucru este valabil și pentru oamenii împăratului, răpuși de o oboseală cumplită și o lene din care nu se mai pot ridica – o reprezentare aproape umoristică și ironică, element ce-l vom întâlni și la povestirile culte ale lui Ion Creangă: „Se ticăloșiseră bărbații cei viteji de viața grea, pe care o duseseră tot în războaie, iar alții îmbătrâniseră”¹⁶; „Da și împăratul aista era un vrej bătrân cu barba albă până la brâu, care abia se mai ținea pe picioare de bicisnic ce era, care venind cu totul acasă, se așează liniștit pe cuptor și rămase acolo, fără să-l mai poți urni”¹⁷. Situația era complicată, deoarece Împărăția urma să fie atacată de zmei, de aceea fata împăratului, Dochița, a luat atitudine, s-a îmbărbătat, a cerut

¹² *Ibidem*, p. 35.

¹³ *Ibidem*, p. 172.

¹⁴ *Ibidem*, p. 180.

¹⁵ *Ibidem*, pp. 407–411. Petru Rezuș prezintă un Indice de informatori, bine elaborat, pe capitolele speciilor literare date.

¹⁶ *Ibidem*, p. 35.

¹⁷ *Ibidem*, p. 36.

hainele, lucrurile și calul tatălui ei și a mers să-i înfrunte pe zmei, nu singură, ci cu ajutorul celorlalte fete care, bine îndrumate de aceasta, deveniră, în locul oștenilor, mâna dreaptă a fetei de împărat. Până și soarele i-a fost de sprijin Dochitei: „Soarele de pe cer se oprise și-o poleia-n aur, așa de mândră era fata!”¹⁸. Chiar dacă își îndeplinește cu succes misiunea, Dochița nu poate fi împărăteasă, astfel, vrednic de ea este Ionel tras prin inel, care, pentru a fi pus împărat, este nevoit să treacă prin trei probe: prima dată trebuie să treacă de boieri, pe care îi provoacă să rupă o potcoavă în două, ceea ce aceștia nu reușesc, apoi Ionel vine în fața oștenilor cei mari, pe care îi surprinde cu sabia cea grea, care trebuie ruptă, lucru pe care nici aceștia nu-l pot face și, în fine, ultima întâlnire este cu preoții, cărora le cere să rupă un culișer din lemn, folosind aceleași cuvinte: „Cine-l rupe, acela să grăiască cu mine! Cearcă un popă bătrân, cearcă altul, da culișerul se dovedește mai tare”¹⁹. Evident că aici pot fi identificate atât obiectele cu valoare simbolică mitologică, dar și personajele diferite prin prezentare.

Un alt nivel de interpretare a basmelor populare culese de Petru Rezuș este cel simbolic care, prin conținutul și atmosfera inserate în cadrul textelor, invocate de informatori, propune o latură mitologică, atât prin elementele identificate, cât și prin personajele reprezentate diferit din punct de vedere tipologic. Textele populare, fie lirice, fie epice, pun în evidență multiple și variate elemente mitico-simbolice. Este de ajuns să invocăm lucrarea lui Ivan Evseev, dedicată mitului și simbolului, astfel încât mare parte din corpusul textelor populare să ni se înfățișeze și sub acest nivel arhetipal, căci, dincolo de poveștile prezentate, nu lipsesc situațiile, obiectele și personajele care să fie dublate de prezența mitologică a simbolurilor. Pe de o parte, aflăm de la Ivan Evseev că „simbolul este un semn care se identifică cu obiectul simbolizat”²⁰, așa cum tot „simbolul, ca orice tip de semn, are funcția de generalizare și abstractizare a experienței și cunoașterii intuitive”²¹, de unde și conceptele de ambivalență a simbolurilor sau plurivalența simbolurilor, primul întâlnit la Ivan Evseev, iar cel de-al doilea la Luc Benoist, care discută, într-o manieră ceva mai sintetică, simbolul în context mitologic, diacronic și sincronic. Categoria simbolului, ca o latură distinctă a procesului hermeneutic de interpretare a textelor populare, este una foarte bine ancorată și susținută terminologic, mai ales ca subdomeniu al textelor mitologice. De aceea, atât *Dochița-Împărătița*, cât și *Solomonărița*, abundă în utilizarea unor elemente simbolice, care contribuie la bogăția mitologică a poveștilor populare, în contextul folclorului bucovinean și nu numai. De altfel, cele mai semnificative dintre numeroasele elemente simbolice sunt cuptorul și vântul. Pe de o parte, cuptorul, prezent în povestea-basm *Dochița-Împărătița*, are un rol de odihnă și motiv de lenevire, atât pentru împărat, cât și pentru ceilalți bărbați de la curte. Sătui să mai lupte cu Zmeul cel mare, ulterior cu Zmeoaica, cei mai vrednici bărbați de curte se retrag din luptă și se așează pe cuptor, pentru a se odihni, însă această ședere nu

¹⁸ *Ibidem*, p. 38.

¹⁹ *Ibidem*, pp. 42–43.

²⁰ Ivan Evseev, *Cuvînt – mit – simbol*, Timișoara, Editura Facla, 1983, p. 39.

²¹ *Ibidem*, p. 14.

este pentru scurt timp, ci, așa cum arată relatările, aceștia atât de bine se simțeau, că nu mai puteau fi urniți. Cuptorul, ca prim nivel de interpretare, este de fapt un instrument de bază al țăranilor români, de altfel, un loc sacru pentru tradiționalele bucate din Bucovina. În două dintre dicționarele de specialitate dedicate simbolurilor, cel al lui Hans Biedermann și cel coordonat de Jean Chevalier, cuptorul trimite la ideea de „regenerare”, sau „refacere”²², dar și la „vindecare a bolnavilor, a oamenilor vârstnici”²³. În cadrul basmului este evidentă această semnificație a cuptorului, care poate fi interpretat și ca un catalizator al problemelor fiziologice ale împăratului și oamenilor săi, afectați de lupta cu zmeii. Se remarcă, totuși, faptul că misiunea este preluată de fata împăratului, Dochița, care-i va înfrunta pe dușmanii împărăției, ajutată de fetele de la curte, folosindu-se de ac și furcă.

În basmul *Solomonărița*, vântul are o întrebuițare mitologică, de personaj mito-simbolic. Vântul nu mai este cel care adie sau care plutește deasupra apelor, este mijlocul de transport al Solomonăriței care, printr-un obiect de lemn descântat (cumpăna), este invocat și obligat să o ducă pe Solomonăriță înapoi în sat, după o lungă și grea misiune de a opri nesfârșitele și distrugătoare fenomene meteo din satul ei. „Vântule, vântule,/ Vântule blîndule,/ Du-mă înapoi,/ Acasă la noi,/ Că te-oi descânta/ Și te-oi mângâia,/ Ca și mama ta, // Să mă duci ușor,/ Pe-unde om n-a pus picior,/ Și să mă lași acasă,/ Întreagă și sănătoasă”²⁴. O secțiune importantă, dedicată acestui element simbolic este realizată de Romulus Vulcănescu, în masiva și esențiala lucrare *Mitologie română*. În capitolul „Meteorologie mitică”, cuvântul este utilizat cu forma de plural „vânturile”, care sunt prezentate ca fiind „duhuri curate, altele necurate”. Mai aproape de povestea culeasă de Petru Rezuș este următoarea interpretare, pe care o găsim tot la Romulus Vulcănescu: „Ele gonesc norii de grindină purtați de solomonari sau mână norii de aramă încărcăți cu zloate”, „duc pe aripi sufletele morților spre cer”²⁵. Așadar vântul, ca personaj-ajutant, asemenea calului, chiar mai mult decât atât, este un mijloc de transport pentru Solomonăriță și alungător de furtuni, ploi și gheață. Iată fondul folcloric bucovinean și nu numai, care inserează artistic gândirea magică, despre care Lucian Blaga ne povestea în *Trilogia valorilor*.

Materialul folcloric cules de Petru Rezuș în perioada 1931–1961, așa cum el însuși afirma în prefața propriei antologii, reprezintă un segment reprezentativ pentru constituirea, îmbogățirea și mai ales dezvoltarea folclorului bucovinean și românesc. În acest context, un rol semnificativ l-au avut atât predecesorii acestuia, cât mai ales Leca Morariu, un alt folclorist de seamă al spațiului cultural bucovinean, acesta fiind un adevărat punct de reper pentru activitatea folcloristică

²² Hans Biedermann, *Dicționar de simboluri*, vol. I, București, Editura SAECULUM I.O., 2002, p. 125.

²³ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant (coordonatori), *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Iași, Editura Polirom, 2009, p. 319.

²⁴ Petru Rezuș, *op. cit.*, pp. 181–182.

²⁵ Romulus Vulcănescu, *Mitologie română*, București, Editura Academiei Române, 1987, pp. 413–414.

a lui Petru Rezuș. Cele două categorii folclorice, epica și lirica populară, valorificate prin numeroasele texte populare culese fixează mai bine conținutul cultural la nivelul mentalului colectiv, etnografic și etnologic deopotrivă.

Bibliografie

1. Biedermann, Hans, *Dicționar de simboluri*, vol. I, București, Editura SAECULUM I.O., 2002.
2. Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain (coordonatori), *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Iași, Editura Polirom, 2009.
3. Datcu, Iordan, Stroescu, S. C., *Dicționarul folcloriștilor: folclor literar românesc*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.
4. Evseev, Ivan, *Cuvânt – mit – simbol*, Timișoara, Editura Facla, 1983.
5. Popa, Marian, *Dicționar de literatură română contemporană*, ediția a II-a, revizuită și adăugită, București, Editura Albatros, 1977.
6. Rezuș, Petru, *Dochița Împărătița. Basme și poezii populare din Țara-de-Sus*, București, Editura Minerva, 1972.
7. Satco, Emil, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. II, Iași, Suceava, Princeps Edit, Biblioteca Bucovinei, „I. G. Sbiera” 2004.
8. Vulcănescu, Romulus, *Mitologie română*, București, Editura Academiei Române, 1987.